

Ministry of Agriculture, Nature and
Food Quality of the Netherlands

Rolnictwo, przyroda i żywność: cenne i wzajemnie połączone

Holandia jako lider w dziedzinie
rolnictwa w obiegu zamkniętym

Rolnictwo, przyroda i żywność: cenne i wzajemnie połączone

Holandia jako lider w dziedzinie
rolnictwa w obiegu zamkniętym

Wprowadzenie

Holenderskie rolnictwo, ogrodnictwo i rybołówstwo są polem nieustannych innowacji, dzięki czemu kraj nasz jest w tych dziedzinach światowym liderem. Jestem pod ogromnym wrażeniem tak wielkiej liczby utalentowanych ludzi, bogactwa pomysłów i niezwyklej potęgi innowacji. Cechy te wzbudzają również wielki podziw na całym świecie.

Wiodąca rola, jaką odgrywamy wiąże się z odpowiedzialnością za przyszłość rolnictwa, ogrodnictwa i rybołówstwa. Bez względu na to, jak dobre wyniki obecnie osiągamy, sposób, w jaki produkujemy naszą żywność, coraz wyraźniej odbiega od równowagi. Bierzymy więcej niż planeta może dać, a to nie jest zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Co więc mamy robić dalej? W ostatnich miesiącach szczegółowo omawiałam te kwestie z różnymi przedstawicielami naszego społeczeństwa. Stwierdziłam, że wszystkie te osoby są skłonne, często z pasją i wielkim zaangażowaniem, rozważać problemy dotyczące przyszłości w niezwykle otwarty sposób. Rozmawialiśmy także o wartościach w rolnictwie, o produkcji żywności i o naszym środowisku naturalnym, o różnych interesach i o roli państwa, a także o tym, kto ma wytyczyć i realizować dalszy kierunek działań.

Wizja przedstawiona poniżej została opracowana przez Ministerstwo Rolnictwa, Środowiska Naturalnego i Jakości Żywności (LNV), ale nie byłoby to możliwe bez licznych rozmów i dyskusji z zainteresowanymi stronami czy też bez konsultacji z innymi resortami takimi jak: Ministerstwo Zdrowia, Opieki Społecznej i Sportu, Ministerstwo Infrastruktury i Gospodarki Wodnej, Ministerstwo Edukacji, Kultury i Nauki, Ministerstwo Spraw Zagranicznych oraz Ministerstwo Gospodarki i Polityki Klimatycznej. Owoce tych dyskusji zostały uwzględnione w niniejszej wizji.

Konsekwentnie stwierdzaliśmy, że jedynym sposobem na zabezpieczenie przyszłości naszych dostaw żywności jest przejście na rolnictwo w obiegu zamkniętym. Musimy przecież zapobiec wyjąłowieniu gleby, wyczerpaniu się wody i surowców, a także wzrostowi temperatury na naszej planecie do poziomu niemożliwego do utrzymania. Rolnictwo w obiegu zamkniętym stanowi nieuniknione i przełomowe rozwiązanie tych

problemów. Jest to również transformacja, w której już zyskaliśmy pewne praktyczne doświadczenia i która cieszy się poparciem społeczeństwa. Jest to fundament, na którym zamierzam się oprzeć.

W przedstawionej wizji znajdują Państwo zarys transformacji ku rolnictwu zamkniętego obiegu oraz opis tego, czego taka zmiana będzie od nas wymagać. Do nas wszystkich należeć będzie znalezienie sposobów na wprowadzenie tej idei w życie.

Po zakończeniu transformacji rolnicy, plantatorzy i rybacy dalej stanowią będą podstawę naszego systemu produkcji żywności. Jest to dla nich szczególnie duże wyzwanie i będą musieli sprostać licznym wymaganiom. Wielu z nich jest przygotowanych i zmotywowanych do podjęcia tego wyzwania. Widzę to również w mediach i w badaniach opinii, takich jak „De Staat van de Boer” w gazecie Trouw. Ci ludzie zasługują na nasze wsparcie i sympatię.

Mottem tego rządu jest „Wiara w przyszłość”. Mam wielką nadzieję, że możemy pracować na rzecz rolnictwa w obiegu zamkniętym i że razem z rolnikami, plantatorami i rybakami, innymi przedsiębiorcami i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego możemy wyznaczyć kierunek naszych działań.

Carola Schouten
Minister Rolnictwa, Środowiska Naturalnego i Jakości Żywności

Content

1. Jak obecnie wygląda sytuacja?	10
<hr/>	
2. Jakie wyzwania stoją przed nami	14
<hr/>	
3. Ku rolnictwu w obiegu zamkniętym	18
3.1 Cechy rolnictwa funkcjonującego w obiegu zamkniętym	21
Hodowla zwierząt	23
Uprawa roślinna	24
Ogrodnictwo	24
Natura i rolnictwo	24
Skala regionalna	26
Rybołówstwo	27
3.2 Przedsiębiorczość rolna	28
3.3 Właściwe docenianie żywności	29
3.4 Innowacyjny uczestnik globalnego rynku	31
<hr/>	
4. Od wizji do realizacji	34
4.1 Wizja jako punkt odniesienia	37
4.2 Zaufanie, rozliczalność i szacunek	38
<hr/>	

1. JAK OBECNIE WYGLĄDA SYTUACJA?

Rolnictwo, ogrodnictwo i rybołówstwo w znacznym stopniu tworzą dobrobyt Holandii. Sektory te stale wprowadzają innowacje, co stawia je w światowej czołówce. Podmioty działające w tych sektorach są ze sobą ściśle powiązane: rolnicy, plantatorzy i rybacy jako producenci pierwotni, liczni dostawcy, banki, firmy zaopatrzeniowe i przetwórcze, eksporterzy i firmy handlowe, które dostarczają te produkty do kuchni holenderskich gospodarstw domowych, branża gastronomiczna i duzi odbiorcy, np. restauracje firmowe.

Owe łańcuchy dostaw, od producenta do konsumenta, funkcjonują bardzo efektywnie przy niskich kosztach i korzystają ze wsparcia w postaci światowej klasy badań naukowych. Większość pracujących tam specjalistów ukończyła jeden ze specjalnych programów kształcenia zawodowego na poziomie średnim lub wyższym. Dzięki tak ściśle zintegrowanemu systemowi kształcenia i prowadzenia badań naukowych można szybko wdrażać nowe odkrycia i technologie, a Holandia stale utrzymuje swoją przewagę zarówno w dziedzinie wiedzy, jak i produkcji.

Cechą charakterystyczną tych sektorów jest również nacisk na obniżanie kosztów i zwiększanie produkcji, co prowadzi do poszerzenia skali działalności. Na rynku towarzyszą temu niskie, a czasem nawet ujemne marże, z którymi boryka się wielu przedsiębiorców rolnych. Sprawia to, że sektor ten jest dość wrażliwy pod względem ekonomicznym, o czym świadczą duże wahania dochodów rolników i plantatorów oraz duże różnice w dochodach między poszczególnymi branżami oraz wewnątrz nich. Według standardów holenderskich, niektórzy rolnicy uzyskują niskie dochody z pracy i stosunkowo niskie przychody z kapitału własnego.

Rolnictwo, ogrodnictwo i rybołówstwo w znacznym stopniu tworzą dobrobyt Holandii. Sektory te stale wprowadzają innowacje, co stawia je w światowej czołówce.

Redukcja kosztów i wzrost produkcji prowadzą również do presji na otoczenie, w którym żyjemy. W Holandii odbywa się to kosztem różnorodności biologicznej, środowiska naturalnego, jakości wody pitnej i atrakcyjności krajobrazu. Z czasem czynniki te, wraz z urbanizacją i spadkiem liczby osób pracujących w rolnictwie, doprowadziły do powstania wyraźnej bariery pomiędzy rolnikami a pozostałymi obywatelami. Ci ostatni mają niewielką wiedzę na temat pochodzenia żywności, którą konsumują. W rezultacie, rolnicy i plantatorzy nie zawsze czują się dowartościowani i doceniani za pracę, jaką wykonują, aby zapewnić ludziom ich codzienne posiłki i napoje.

Również w sektorze rybołówstwa rybacy zasługują na uznanie za swoją przedsiębiorczość i produkty, które wprowadzają na rynek. Rybołówstwo tradycyjnie stanowi fundament gospodarczy wielu wsi i miast, a z otoczeniem łączy je silne więzi kulturowo-historyczne. Wydaje się jednak, że na rybołówstwo jest coraz mniej miejsca. Na Morzu Północnym, na przykład, coraz więcej przestrzeni przeznaczona jest na wytwarzanie ekologicznej energii, a działania na rzecz ochrony przyrody nakładają ograniczenia na działalność połowową. Dyskusje w Europie na temat połowów za pomocą sieci elektrycznych i obowiązku wyładunku (lub zakazu odrzutów) sprawiają, że klimat biznesowy jest dla rybaków niepewny.

Istnieje zatem wiele powodów do tego, by zastanowić się nad strukturalną zmianą pozycji tego sektora w społeczeństwie. Hodowla bydła mlecznego i przemysł mleczarski już sformułowały rezultaty, które chciałyby uzyskać w zakresie skuteczniejszego domykania cyklu obiegu substancji odżywczych, produkcji większej ilości paszy dla bydła lokalnie i wypuszczania większej ilości bydła na pastwiska. Coraz więcej rolników, działających indywidualnie lub na szczeblu regionalnym, zwiększa różnorodność biologiczną na swoich gruntach. Sektory hodowli i transportu zwierząt podejmują coraz więcej działań na rzecz poprawy dobrostanu zwierząt. Nowe technologie przyczyniają się do poprawy bezpieczeństwa żywności oraz do zmniejszenia presji na środowisko. Sektor uprawy roślin jest już zaangażowany w dostosowanie upraw do zmieniającego się klimatu i do zapotrzebowania na bardziej zrównoważoną produkcję.

Rolnictwo precyzyjne umożliwia bardzo oszczędne korzystanie z materiałów wspomagających. Sektor rybołówstwa wprowadził pionierskie innowacje (takie jak połowy za pomocą sieci elektrycznych - pulse fishing), które obniżają koszty, jednocześnie wpływając korzystnie na różnorodność biologiczną.

Zmiana ta nie ogranicza się również do odosobnionych inicjatyw: powstają liczne szybko rozwijające się partnerstwa, takie jak Plan Delta na rzecz przywrócenia różnorodności biologicznej, Plan Delta na rzecz gospodarki wodnej w rolnictwie, znak jakości MSC na rzecz zrównoważonego rybołówstwa, inicjatywy dotyczące mleka łąkowego i nowych form hodowli drobiu, Stichting Boer Bewust, Fundacja Skylark, oznaczenie Better Life i wiele innych. Hodowla, ogrodnictwo i rybołówstwo przechodzą wiele zmian i starają się sprostać wymaganiom stawianym im przez społeczeństwo, przyrodę, glebę, wodę i ekosystem. Jednocześnie jednak tkwią w pułapce istniejącego systemu produkcji, który nie rokuje dobrze na przyszłość. Jak mogą się z tej pułapki uwolnić? Jakie wyzwania stoją przed nimi?

Hodowla, ogrodnictwo i rybołówstwo przechodzą wiele zmian i starają się sprostać wymaganiom stawianym im przez społeczeństwo, przyrodę, glebę, wodę i ekosystem.

2. JAKIE WYZWANIA STOJĄ PRZED NAMI

Rolnictwo, ogrodnictwo i rybołówstwo to sektory o zasadniczym znaczeniu. Rolnicy, plantatorzy i rybacy żywią ludzi. Sposób, w jaki to się odbywa - w skali globalnej - nie jest dziś zrównoważony. Nasza planeta nie może już dłużej znosić obciążeń związanych z obecnymi metodami produkcji i zachowaniami konsumentów. Organizacja Narodów Zjednoczonych opublikowała cele zrównoważonego rozwoju, które mają służyć rozwiązaniu tego problemu w fundamentalny sposób. Holandia wniosła duży wkład w sformułowanie tych celów i w pełni je popiera.

Pozytywne jest to, że holenderskie rolnictwo, ogrodnictwo i rybołówstwo zajmują wyjątkową pozycję i mogą odegrać kluczową rolę w przeprowadzeniu niezbędnych zmian. Wynika to z wysokiego poziomu przedsiębiorczości, naszego doświadczenia z wydajną i zaawansowaną technologicznie produkcją, znakomitych instytucji badawczych i edukacyjnych oraz silnej chęci do współpracy.

Emisja gazów cieplarnianych będzie musiała zostać drastycznie ograniczona na całym świecie. Rząd ma konkretne cele dla holenderskiego rolnictwa i ogrodnictwa oraz dla użytkowania gruntów. Firmy i organizacje z sektora rolniczego już teraz angażują się we wspólne dyskusje zmierzające do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych w ramach procesu Porozumienia Klimatycznego; chodzi o to, aby do 2030 r. wspólnie doprowadzić do redukcji emisji o co najmniej 3,5 megatony ekwiwalentu CO₂. Procesy przyjazne dla klimatu są nowym standardem, a Holandia może odegrać w tym względzie czołową rolę. Pierwszym krokiem jest wdrożenie zobowiązań określonych w Porozumieniu Klimatycznym.

Rolnictwo, ogrodnictwo i rybołówstwo to sektory o zasadniczym znaczeniu. Rolnicy, plantatorzy i rybacy żywią ludzi. Sposób, w jaki to się odbywa - w skali globalnej - nie jest dziś zrównoważony.

Ponadto konieczne jest bardziej staranne wykorzystywanie, zarówno w Holandii, jak i na całym świecie, surowców, zasobów i środowiska naturalnego. Holenderski sektor rolno-spożywczy jest silnie uzależniony od importu surowców i podstawowych towarów z innych części świata. Zasoby te nie zawsze są wydobywane i produkowane w sposób zrównoważony. To musi się zmienić.

Jednocześnie musimy położyć kres marnotrawstwu, które ma miejsce w różnych częściach łańcucha żywnościowego, od produkcji podstawowej po kosze na śmieci w holenderskich kuchniach. Marnotrawstwo jest niepotrzebne i szkodliwe. Jest oznaką braku poszanowania dla przyrody i ludzi, którzy tę żywność wyprodukowali, generuje niepotrzebne koszty i niszczy cenne materiały, które nadal mogą odgrywać rolę w cyklu żywnościowym.

Tysiące przedsiębiorców zajmujących się rolnictwem, ogrodnictwem i rybołówstwem, którzy ciężko pracują, aby dostarczyć nam żywność, często robi to w trudnych warunkach ekonomicznych. Poszczególni producenci mają zazwyczaj słabą pozycję w stosunku do swoich dużych nabywców. Ponoszą różnego rodzaju ryzyko, począwszy od niepewnej pogody, chorób zwierząt i roślin, a skończywszy na niestabilnym rynku. Rolnicy, plantatorzy i rybacy to ciężko pracujący przedsiębiorcy, którzy zasługują na solidne i stabilne miejsce w łańcuchu dostaw. Powinni mieć godziwe dochody i szansę na przekazanie swojego biznesu kolejnym pokoleniom.

Konsumenci, którzy wiedzą, skąd się bierze żywność, a co za tym idzie, mają szacunek zarówno dla producenta jak i produktu, mogą włączyć się w ten proces. Pozwoli to na zmniejszenie ilości odpadów i osiągnięcie bardziej sprawiedliwej ceny dla producentów. Krótkie łańcuchy dostaw zbliżają do siebie rolników i konsumentów. Ważną kwestią pozostaje również zdrowe środowisko, w którym szczęśliwie współistnieją rolnicy i obywatele.

Przyroda jest cenna dla nas wszystkich, a w szczególności dla rolnictwa. Nie może dalej być tak, że przyroda i rolnictwo są postrzegane jako przeciwieństwa i że rolnictwo stanowi zagrożenie dla różnorodności biologicznej. Przyroda i rolnictwo tworzą jedną całość, a związek ten musi stać się silniejszy i bardziej naturalny niż ma to miejsce obecnie. Rolnictwo to ważny czynnik dalszej poprawy walorów przyrodniczych w Holandii, ale można to osiągnąć tylko wtedy, gdy cały system i wszyscy jego uczestnicy, od rolnika do konsumenta będą ze sobą współpracować.

Rolnictwo to ważny czynnik dalszej poprawy walorów przyrodniczych w Holandii, ale można to osiągnąć tylko wtedy, gdy cały system i wszyscy jego uczestnicy będą ze sobą współpracować.

3.KU ROLNICTWU W OBIEGU ZAMKNIĘTYM

Branże rolnicza i ogrodnicza w Holandii mają doskonałe osiągnięcia w dziedzinie wydajnej produkcji żywności. Jest to idealny punkt wyjścia do tego, aby stać się liderem pod względem zrównoważonego wykorzystania surowców i liderem rolnictwa w obiegu zamkniętym. Co więcej, jest to również zgodne z celami gospodarki obiegu zamkniętego przyjętymi przez rząd.

Obecnie rolnictwo w Holandii to łańcuch dostaw, składający się z podmiotów, z których każdy dąży do osiągnięcia jak największych korzyści ekonomicznych. Każda ze stron wykorzystuje posiadane surowce i przetwarza je po najniższych kosztach i z najwyższą wydajnością. Jednak poszczególne podmioty nadal w niewystarczającym stopniu postrzegają system rolny jako całość. Również przepisy nadal koncentrują się głównie na poszczególnych częściach systemu. Jest to poważna wada, ponieważ w systemie występuje wiele nieszczelności, marnotrawstwa, braków efektywności i innych niepożądanych zjawisk. Przykłady to wypłukiwanie minerałów z gleby i nieefektywne wykorzystanie dużych strumieni odpadów z produkcji. Takiej sytuacji nie da się utrzymać na dłuższą metę, ponieważ mamy tylko jedną planetę, z ograniczoną ilością odnawialnych surowców. Co więcej, taki sposób produkcji powoduje szkody w ekosystemie, zwiększając presję na różnorodność biologiczną, zanieczyszczając glebę, wodę i powietrze oraz zmieniając planetę w szklarnię, co w dłuższej perspektywie sprawi, że ogromne połacie ziemi nie będą nadawały się ani do życia ani do produkcji. To musi się zmienić. Zamiast stale obniżać koszty produktów, musimy skupić się na ciągłym ograniczaniu zużycia surowców poprzez ich bardziej efektywne wykorzystanie w kolejnych cyklach. Taka zmiana jest możliwa. Rybołówstwo doświadcza tego samego w skali globalnej, indywidualni przedsiębiorcy są bezsilni, więc nie są w stanie uczestniczyć w zrównoważonym zarządzaniu zasobami naturalnymi, co może prowadzić do przełowienia.

To musi się zmienić. Zamiast stale obniżać koszty produktów, musimy skupić się na ciągłym ograniczaniu zużycia surowców poprzez ich bardziej efektywne wykorzystanie w kolejnych cyklach.

Zmiana jest możliwa. Wymaga ona od nas modyfikacji obecnego systemu poprzez działania na rzecz rolnictwa funkcjonującego w obiegu zamkniętym, które stanowi dominującą, istotną ekologicznie i ekonomicznie metodę produkcji. Metoda ta musi opierać się na gospodarczej sile współpracy między podmiotami w sektorze rolnym oraz na wsparciu i zaufaniu ze strony organizacji społeczeństwa obywatelskiego. Bezpieczeństwo żywności pozostaje oczywiście kluczowym priorytetem.

Obecny łańcuch dostaw - z początkiem, końcem i nieszczelnościami w łańcuchu - musi zostać przekształcony w system, w którym niepotrzebne straty zostaną ograniczone do minimum. Dzięki temu rolnictwo, ogrodnictwo i rybołówstwo staną się częścią systemu żywnościowego działającego w obiegu zamkniętym.

Celem rządu jest domknięcie cyklu obiegu surowców i zasobów na najniższym możliwym poziomie, w skali krajowej lub międzynarodowej, do 2030 r.¹ oraz osiągnięcie przez Holandię pozycji lidera w dziedzinie rolnictwa w obiegu zamkniętym. Aby zrealizować te zamierzenia, rząd sformułował trzy dodatkowe cele na rzecz stworzenia silnego, zrównoważonego systemu żywnościowego:

1

Sytuacja ekonomiczna rolników, plantatorów i rybaków w łańcuchu dostaw powinna być taka, aby mogli oni uzyskiwać godziwe dochody w rolnictwie funkcjonującym w obiegu zamkniętym, mogli wprowadzać innowacje oraz utrzymywać i przekazywać następnym pokoleniom dobrze prosperujące przedsiębiorstwa.

2

Musimy bardziej **doceniać żywność**. Dotyczy to konsumentów indywidualnych, dużych użytkowników i branży gastronomicznej. Należy unikać marnotrawstwa. Dystans między producentami podstawowych produktów a obywatelami - konsumentami musi się zmniejszyć.

3

Holandia musi utrzymać czołową pozycję w zakresie **innowacyjnych metod produkcji**, zarówno na szczeblu krajowym, jak i na światowych rynkach żywności. Dzięki naszej wiedzy i produktom możemy być przykładem dla innych krajów, jeśli chodzi o efektywną produkcję żywności w obiegu zamkniętym i w ten sposób zapobiegać szkodom w ekosystemie (woda, gleba, powietrze) a także je usuwać.

¹ Wizja ta przyjmuje rok 2030 jako datę docelową. Jednak w wielu kwestiach osiągnięto już konkretne porozumienia, które zakładają różne terminy realizacji. Porozumienia te pozostaną w mocy. Jednym z przykładów jest Ramowa Dyrektywa Wodna, której docelową datą realizacji jest rok 2027.

Oczywiste jest, że przejście na rolnictwo funkcjonujące w obiegu zamkniętym to plan dalekosiężny, którego nie da się zrealizować z dnia na dzień, i który wymaga od wielu ludzi zaakceptowania daleko idących zmian: od finansowania inwestycji do codziennej praktyki w przedsiębiorstwach i zachowań konsumentów w ich własnych kuchniach.

Na szczęście, proces zmian jest już widoczny w wielu miejscach. Pionierzy, którzy już dzisiaj wprowadzają zmiany, od tej chwili będą otrzymywać silne wsparcie dla innowacji, eksperymentów i inwestycji na rzecz rolnictwa zamkniętego obiegu, które wdrożyli w ostatnich latach. Pionierów tych można znaleźć wszędzie, zarówno w przedsiębiorstwach rolnych, jak i w branżach działających na skalę międzynarodową, które wskazują nam drogę naprzód i służą innym jako inspiracja.

Obecny łańcuch dostaw musi zostać przekształcony w system, w którym niepotrzebne straty zostaną ograniczone do minimum. Dzięki temu rolnictwo, ogrodnictwo i rybołówstwo staną się częścią systemu żywnościowego działającego w obiegu zamkniętym.

W tym rozdziale przedstawiamy ogólny zarys transformacji od rolnictwa linearnego opartego na łańcuchu dostaw do rolnictwa funkcjonującego w obiegu zamkniętym. W tym celu, w części 3.1 omówimy cechy charakterystyczne rolnictwa w obiegu zamkniętym, a w kolejnych częściach zdefiniujemy trzy warunki ramowe dla planowanej transformacji.

3.1 Cechy rolnictwa funkcjonującego w obiegu zamkniętym

W systemie rolnictwa obiegu zamkniętego uprawa roli, hodowla bydła i ogrodnictwo wykorzystują przede wszystkim surowce pochodzące z wzajemnych łańcuchów dostaw oraz strumienie odpadów z przemysłu spożywczego i z łańcuchów dostaw żywności. Te cyrkularne łańcuchy mogą być zorganizowane na różne sposoby: w ramach przedsiębiorstwa, regionu, całego kraju lub ponad granicami państwowymi. Motto brzmi: rób to lokalnie, jeśli możesz, i regionalnie lub międzynarodowo, jeśli musisz. Pozostałości z sektora rolnego i łańcucha dostaw żywności (pozostałości po uprawach, resztki żywności, odpady procesowe, obornik, kompost) są ponownie wykorzystywane lub ponownie przetwarzane na nowe (pomocnicze) produkty. Przedsiębiorstwa działające w obiegu zamkniętym zużywają jak

najmniej energii, a ta, którą zużywają, pochodzi, na tyle na ile to możliwe, ze źródeł odnawialnych.

Bydło karmione jest przede wszystkim trawą, roślinami pastewnymi lub pozostałościami upraw z gospodarstwa, w którym jest trzymane, lub z jego bezpośredniego sąsiedztwa, jak również pozostałościami z przemysłu spożywczego. Wzmacnia to zależność od ziemi - powiązanie między działalnością gospodarczą a ziemią dostępną dla rolnictwa - i pozwala przedsiębiorcom lepiej uwzględnić wartość kulturowo-historyczną krajobrazu.

Gospodarka glebowa zmierza ku stosowaniu przetworzonego obornika zwierzęcego przy jednoczesnym stopniowym zmniejszaniu ilości nawozów sztucznych. W ten sposób grunty orne i pastwiska otrzymują wysokiej jakości nawóz organiczny na bazie pozostałości po uprawach lub obornika. Pozwoli to na dalsze zmniejszenie obecnej, wciąż jeszcze znaczącej roli nawozów sztucznych. Zakończenie stosowania nawozów sztucznych opartych na rzadkich surowcach kopalnych (fosforan, potas, gaz ziemny) przyczyni się również do dalszej redukcji emisji gazów cieplarnianych powstających przy produkcji nawozów sztucznych.

Gleba stanowi podstawę dla rolnictwa w obiegu zamkniętym. Gospodarka glebowa jest procesem przebiegającym obustronnie: człowiek usuwa z gleby minerały i wodę do produkcji a następnie zasila ją materiałami organicznymi, wodą i substancjami odżywczymi w celu utrzymania siły wzrostu.

Dobra jakość gleby wymaga zrównoważonego i odpowiedzialnego stosowania nawozów i środków ochrony roślin, skomplikowanych planów upraw i przetwarzania za pomocą maszyn, które są dostosowane do możliwości uprawowych gleby. W rezultacie, gleba nie tylko przyczyni się do zwiększenia plonów, ale może również służyć jako bufor dla ekstremalnych warunków pogodowych. Gleba, która zawiera dużą ilość materii organicznej, może znacznie skuteczniej wchłaniać wodę i jest bardziej odporna na suszę. Ponadto taka gleba może zatrzymywać więcej azotu i składników mineralnych, jest siedliskiem dla bardziej zróżnicowanych organizmów żywych i sprzyja zdrowym uprawom.

W systemie rolnictwa obiegu zamkniętego uprawa roli, hodowla bydła i ogrodnictwo wykorzystują przede wszystkim surowce pochodzące z wzajemnych łańcuchów dostaw oraz strumienie odpadów z przemysłu spożywczego i z łańcuchów dostaw żywności.

W przedstawionej niedawno Izbie Reprezentantów strategii dotyczącej gospodarki środowiskiem glebowym wskazano już na znaczenie dobrej jakości gleby dla różnych zadań społecznych. Strategia ta jest zatem jednym z kluczowych elementów składowych rolnictwa obiegu zamkniętego. Aspekty, które mają zasadniczy wpływ na funkcjonowanie gleby, to zarządzanie substancjami organicznymi i żyznością gleby, zarządzanie strukturą gleby oraz zarządzanie żywotnością i odpornością gleby. Gospodarka glebowa ma zatem również zasadnicze znaczenie dla gospodarowania (słodką) wodą, zwłaszcza w celu zapobiegania szkodom spowodowanym przez suszę lub powódź.

Hodowla zwierząt

W podejściu cyrkularnym hodowla zwierząt w istotny sposób przyczynia się do efektywnego wykorzystania surowców. Celem rządu na okres do 2030 r. jest zmniejszenie wielkości cyklu obiegu substancji odżywczych w sektorze pasz dla bydła i zamknięcie pętli na możliwie najniższym poziomie. Ponadto, również w sektorze hodowlanym, rząd dąży do tego, aby w jak największym stopniu zapobiegać stratom żywności, powstawaniu strumieni odpadów, emisjom CO₂, zużyciu energii i wody. W wymienionym okresie nastąpi transformacja, która spowoduje, że hodowcy zwierząt będą w coraz większym stopniu wykorzystywać pasze, które sami wyhodowali lub zakupili najlepiej od producentów lokalnych lub regionalnych. Będą oni również wykorzystywać coraz większe ilości produktów odpadowych i produktów ubocznych pochodzących z przemysłu spożywczego w paszach dla bydła.

Przejsie na rolnictwo obiegu zamkniętego i zwiększenie stopnia zrównoważenia będzie wiązało się z dużymi wymogami w zakresie zdolności adaptacyjnych sektora rolnego, ale w niektórych obszarach uzyskano już pewne doświadczenia. Szereg przedsiębiorstw zajmujących się hodowlą trzody chlewnej i drobiu opracowało model uzyskiwania dochodów we współpracy z partnerami w łańcuchu. Przemysł paszowy również podejmuje inicjatywy mające na celu pozyskiwanie nowych pasz zwierzęcych ze źródeł znajdujących się w pobliżu. Wiedza zdobyta dzięki tym inicjatywom może być szeroko rozpowszechniana.

Innym aspektem rosnącej zgodności hodowli z zasadami zrównoważonego rozwoju jest korzystanie z zintegrowanych, ekologicznych i niskoemisyjnych pomieszczeń dla zwierząt i systemów chowu. Systemy te poprawią warunki życia ludzi i zwierząt oraz zmniejszą lub wyeliminują emisję gazów cieplarnianych, amoniaku, uciążliwych zapachów i cząstek stałych. Pomieszczenia dla zwierząt zapewniają im miejsce do naturalnego zachowania i łączą się z dobrymi praktykami hodowlanymi bazującymi na ich konkretnych potrzebach. Konstrukcja boksów i obór, konfiguracja boksów oraz praktyki żywieniowe uwzględniają również profilaktykę chorób. Czynniki te, w połączeniu z dobrymi praktykami hodowlanymi, umożliwiają dalsze ograniczenie stosowania antybiotyków. Jeśli chodzi o hodowlę bydła mlecznego, wiodącą zasadą pozostaje wypas na wolnym powietrzu, ponieważ dostęp do pastwisk jest bardzo ceniony przez społeczeństwo ze względu na dobrostan zwierząt i krajobraz.

Uprawa roślin

W przypadku upraw, rolnictwo w obiegu zamkniętym polega na dostosowaniu upraw do możliwości gleby z coraz większą precyzją i przy zastosowaniu skomplikowanych planów upraw, nawożenia dostosowanego do potrzeb i zapobiegania chorobom, szkodnikom i chwastom. Rolnictwo precyzyjne z pomocą nowoczesnej uprawy roślin, technologii czujników i robotyki będzie stanowić czynnik wspomagający ten proces. Wprowadzane są obiecujące nowe inicjatywy, które obejmują uprawę pasową, agroleśnictwo i permakulturę.

Wszędzie tam, gdzie stosowane są pestycydy, odbywa się to zgodnie z zasadami zintegrowanej ochrony upraw, praktycznie bez emisji do środowiska i bez pozostałości. Uprawa roślin, zapobieganie, dobra gospodarka glebowa i wodna, stosowanie biologicznych metod zwalczania szkodników oraz stosowanie substancji niskiego ryzyka stanowią część zintegrowanego podejścia. Zasadniczo zwalczanie chwastów odbywa się za pomocą technik mechanicznych lub ekologicznych; stosowanie środków chemicznych jest postrzegane jako ostateczność i tylko jako interwencja precyzyjna.

Ogrodnictwo

Holenderskie ogrodnictwo ma już wiele cech systemu cyrkularnego, chociaż można podjąć bardziej dalekosiężne kroki w takich obszarach, jak poprawa jakości wody i zrównoważone dostawy energii.

W cyrkularnej szklarni, uprawy roślin jadalnych i ozdobnych są prowadzone bez emisji do gleby, wody i powietrza, zużywa się jak najmniej wody, a produkcja jest tak neutralna dla klimatu, jak to tylko możliwe. W miarę możliwości wykorzystuje się ciepło geotermalne i ciepło odpadowe z innych sektorów. Dwutlenek węgla (nawóz dla roślin) jest pobierany z powietrza lub wychwytywany przez przemysł i ponownie wykorzystywany w szklarni.

Ścisła współpraca w ramach łańcuchów dostaw i regionów (zielone porty), możliwość produkcji w systemach zamkniętych blisko konsumenta oraz duże zdolności innowacyjne stanowią dobrą podstawę do sprostania wyzwaniom społecznym. Coraz większą uwagę będzie się zwracać na wykorzystanie tej wiedzy za granicą, na przykład w celu wyżywienia megamiast.

Natura i rolnictwo

W kontekście wizji rolnictwa funkcjonującego w obiegu zamkniętym należy podkreślić związek między przyrodą a rolnictwem. Rząd chciałby jednak zwrócić uwagę, że polityka dotycząca środowiska naturalnego obejmuje znacznie więcej. Dlatego też wizja ta musi być postrzegana jako uzupełnienie istniejących i nadal aktualnych wizji, takich jak Rządowa Wizja Środowiska Naturalnego, „cel dla przyrody i dużych zbiorników wodnych” (Natuurambitie Grote Wateren) oraz wizje i cele holenderskich prowincji.

Jednocześnie pilną kwestią pozostaje zwrócenie uwagi na związek między naturą a rolnictwem, ponieważ właśnie w tym związku można obecnie osiągnąć największe korzyści dla różnorodności biologicznej. Wydaje się, że w ostatnich latach różnorodność biologiczna na obszarach naturalnych stopniowo się odbudowuje. Obecnie największe zadanie na drodze do osiągnięcia zdrowego systemu ekologicznego w Holandii spoczywa na sektorze rolnictwa. Na przykład w kwestiach takich jak spadek populacji owadów oraz ptaków łąkowych i polnych.

Podejście cyrkularne i cel polegający na znacznym ograniczeniu emisji szkodliwych substancji do środowiska naturalnego mają zasadnicze znaczenie dla lepszego powiązania przyrody z rolnictwem. Z drugiej strony, przyroda ma kluczowe znaczenie dla celu, jakim jest rolnictwo w obiegu zamkniętym. Optymalne wykorzystanie bioróżnorodności w glebie oraz w gospodarstwach rolnych i wokół nich pomaga w domknięciu cykli. Przecież w samej naturze wszystko jest częścią procesu cyrkulacyjnego. Dlatego też staranne połączenie przyrody i działalności gospodarczej może znacznie podnieść walory przyrodnicze. Oprócz wszystkich wysiłków na rzecz ochrony obszarów przyrodniczych, rolnictwo jest kluczem do dalszej poprawy walorów przyrodniczych w Holandii.

Rząd dąży do tego, aby do 2030 r. wzbogacić i urozmaicić ekosystemy na obszarach ochrony przyrody, na gruntach rolnych i w zbiornikach wodnych: rolnictwo wykorzystuje bioróżnorodność m.in. do zapylania, zapewnienia żyzności gleby oraz zwiększenia odporności na choroby i szkodniki, a jednocześnie tworzy siedliska dla różnych gatunków zwierząt.

Jednym z podejść, które dobrze wpisuje się w rolnictwo obiegu zamkniętego, jest rolnictwo uwzględniające aspekty przyrodnicze („nature-inclusive farming”); w rzeczywistości pojęcia te w pewnym stopniu się pokrywają. Rolnictwo uwzględniające aspekty przyrodnicze zakłada, że można ulepszać przyrodę za pomocą rolnictwa i wykorzystywać przyrodę w rolnictwie. Zarówno w rolnictwie uwzględniającym aspekty przyrodnicze, jak i w rolnictwie obiegu zamkniętego główne cele to: rozważne wykorzystywanie zasobów naturalnych, zrównoważone zarządzanie glebą i minimalizowanie emisji. Podczas gdy w rolnictwie obiegu zamkniętego nacisk kładzie się na domykanie cykli obiegu substancji mineralnych i surowców, rolnictwo uwzględniające aspekty przyrodnicze koncentruje się na odpowiedzialnym wykorzystaniu przyrody i procesów naturalnych. Połączenie tych dwóch podejść prowadzi do większej różnorodności biologicznej, co z kolei jest korzystne dla działalności gospodarczej. Skutkuje to mniejszymi stratami dla środowiska i stwarza lepsze warunki dla określonych gatunków powiązanych z obszarami rolniczymi, w tym dla ptaków łąkowych i polnych.

Wiele się już dzieje w rolnictwie uwzględniającym aspekty przyrodnicze w formie inicjatyw i eksperymentów. Są one zgodne z celem rządu, jakim jest doprowadzenie do tego, aby rolnictwo było bardziej zintegrowane z przyrodą. Na przykład w ramach porozumienia koalicyjnego przeprowadzone zostaną konsultacje z rolnikami z terenów położonych w bezpośrednim sąsiedztwie obszarów Natura 2000 w celu sprawdzenia, czy rolnicze zarządzanie środowiskiem naturalnym może przyczynić się do mniej intensywnego użytkowania gruntów, a tym samym do realizacji celów klimatycznych i odbudowy przyrody.

W zamian za to rząd udzieli zainteresowanym stronom rekompensaty, korzystając z możliwości oferowanych przez wspólną politykę rolną (WPR). Inne opcje obejmują wspieranie funkcjonalnej agro-bioróżnorodności, rolnicze zarządzanie środowiskiem naturalnym, rolnictwo ekologiczne, dbałość o miedze i elementy krajobrazu oraz formy rolnictwa, które dążą do łączenia upraw z drzewami i uprawami wieloletnimi (agroleśnictwo).

Wszystkie te podejścia przynoszą korzyści zarówno naturze, jak i rolnictwu. Te ambitne cele będą dalej realizowane w nadchodzącym okresie we współpracy z podmiotami społecznymi, takimi jak organizacje działające na rzecz ochrony przyrody i organizacje rolnicze, holenderskie prowincje i środowiska naukowe.

Rolnictwo uwzględniające aspekty przyrodnicze może być zorganizowane na poziomie lokalnym, ale jest ono silniejsze, jeśli stosuje się podejście regionalne, ponieważ wtedy może również prowadzić do rozwoju krajobrazu rolniczego uwzględniającego aspekty przyrodnicze o wysokiej wartości użytkowej (stanowiącego także bazę dla produktów lokalnych) i wyższej wartości dla środowiska naturalnego i obszarów przyrodniczych w regionie.

Skala regionalna

Zasada obiegu zamkniętego w powiązanych ze sobą sektorach hodowli zwierząt, uprawy roli i ogrodnictwa często nie będzie się ograniczać do jednego przedsięwzięcia, ale obejmie wiele przedsięwzięć w małym lub dużym regionie. Przedsiębiorcy mogą sami kształtować tę współpracę. Na przykład, hodowca zwierząt może współpracować z rolnikami prowadzącymi uprawę roślin w regionie, zawierając umowy dotyczące produkcji pasz dla zwierząt w ich regionie i produkcji wysokiej jakości nawozów organicznych. W ten sposób rolnicy mogą opracowywać własne plany i skuteczniej domykać obieg substancji odżywczych.

Ten rodzaj współpracy na szczeblu regionalnym można również rozszerzyć. Partnerstwa regionalne mogą konsultować się z gminami, zarządami wód, zarządcami przyrody, dostawcami i handlem detalicznym. Region może się wyróżniać poprzez wytwarzanie typowych produktów i smaków wytwarzanych przez „jego” sektor. Obszary takie jak Betuwe i Vechtdal robią to od dłuższego czasu. Cechy i właściwości gleby, wody i krajobrazu mogą się znacznie różnić w zależności od regionu, dlatego też będą one miały duży wpływ na sposób, w jaki współpraca może być najlepiej realizowana na poziomie regionalnym.

Mając na uwadze znaczenie podejścia regionalnego, program międzyinstytucjonalny znany jako Program Współpracy Administracji (IAP) stworzył podstawy dla współpracy między rządem krajowym, gminami, prowincjami i zarządami gospodarki wodnej. Inicjatywa powinna wychodzić z regionów, ponieważ tam właśnie rząd już dostrzega powstawanie inicjatyw podchodzących w sposób odpowiedni dla danego obszaru do zadań, które wykraczają poza rolnictwo, przyrodę i kwestie żywności. Na inicjatywy te można przeznaczyć środki z puli objętej porozumieniami koalicyjnymi oraz fundusze w ramach komponentu „Żywotność obszarów wiejskich” programu IAP. Rząd reaguje na te inicjatywy poprzez tzw.

Portfel Regionalny, co umożliwi powstawanie projektów rolnictwa obiegu zamkniętego, które następnie służą jako przykład dla innych regionów.

Rybołówstwo

Sektor rybołówstwa stoi przed podobnymi wyzwaniami, skupionymi na poprawie zrównoważenia sektora i zapobieganiu marnotrawstwu. Zrównoważone rybołówstwo wymaga, aby przyroda i gospodarka były i pozostawały w równowadze. Jest ono bardziej selektywne, zapewnia mniejszą ingerencję w dno morskie, ogranicza niepożądane przyłowy i redukuje emisje. Zdrowe zasoby rybne są i pozostaną podstawą zapewniającą rybakom możliwość godnego życia, zarówno teraz, jak i w przyszłych pokoleniach. Dlatego też ważne jest, aby interes tego sektora był powiązany z innymi interesami, takimi jak interes przyrody, rekreacji, czystej wody i zrównoważonej energetyki.

Przyszłe możliwości połowowe na Morzu Północnym oraz na wodach przybrzeżnych i śródlądowych będą ograniczane poprzez zamykanie łowisk. Wynika to z potrzeby zapewnienia przestrzeni dla realizacji celów Natura 2000 i budowy farm wiatrowych. Pewną rolę odgrywa również wprowadzenie obowiązku wyładunku oraz Brexit.

Jednak pojawiają się również możliwości dzięki połączeniu farm wiatrowych z naturą oraz nowym możliwościom w zakresie hodowli skorupiaków i mięczaków, wodorostów i glonów z wykorzystaniem akwakultury. Innowacje, wzmocnienie istniejących i nowych partnerstw oraz nowe modele dochodów w istotny sposób przyczyniają się do tego, że rybołówstwo staje się coraz bardziej zrównoważone.

Sektor ten musi również uczestniczyć w ograniczaniu emisji gazów cieplarnianych. Nie tylko poprzez oszczędzanie jak największej ilości energii, co jednocześnie doprowadzi do obniżenia kosztów, ale także poprzez przestawienie się na odnawialne źródła energii tam, gdzie to możliwe.

Jeśli chodzi o marnotrawstwo, wyzwaniem jest ograniczenie przyłowów, a gdy już się pojawią, wykorzystanie ich w możliwie najbardziej wartościowy sposób. Innowacje mogłyby to umożliwić, prowadząc do lepszego wykorzystania odpadów rybnych i zwiększając wartość dodaną np. poprzez zastosowania farmaceutyczne. Trwający rozwój znaków jakości i certyfikacji zrównoważonego rybołówstwa zapewni, że konsumenci będą coraz częściej kupować i spożywać ryby pozyskiwane w sposób zgodny z zasadami zrównoważonego rozwoju. W rezultacie konsumenci docenią również wartość ryb jako ważnego elementu codziennego żywienia.

W celu wprowadzenia w życie idei zrównoważonego rybołówstwa konieczne są działania rządowe. Władze mogą wykorzystać regionalne i globalne porozumienia, aby pomóc sektorowi rybołówstwa w zorganizowaniu się w sposób zrównoważony i zapobiegając przełowieniu.

3.2 Przedsiębiorczość rolna

Rolnictwo w obiegu zamkniętym będzie charakteryzowało się wysokim stopniem zróżnicowania przedsiębiorstw i partnerstw rolnych. Niektórzy przedsiębiorcy mogą skoncentrować się na produkcji żywności na potrzeby rynku lokalnego i szukać partnerów w tym zakresie, podczas gdy inni mogą dostrzec możliwości eksportu na rynek światowy i wykorzystać w tym celu swoje międzynarodowe kontakty; wielu przedsiębiorców połączy oba podejścia. Niektórzy przedsiębiorcy będą postrzegać rozszerzenie swojej działalności jako rozwiązanie, podczas gdy inni mogą postrzegać podejście wielofunkcyjne jako właściwy kierunek. Jeśli rolnictwo w obiegu zamkniętym ma odnieść sukces, ważne jest, aby patrzeć na zakres możliwych praktyk rolniczych z otwartym umysłem. Będzie to transformacja, w której przedsiębiorcy powinni dzielić się ze sobą wiedzą i doświadczeniem.

Widzimy już w łańcuchu żywnościowym coraz więcej przedsiębiorstw oferujących zrównoważone produkty lub usługi, albo podejmujących dodatkowe wysiłki, aby w inny sposób sprostać wymaganiom społeczeństwa. Prowadzą one produkcję z zachowaniem standardów w zakresie dobrostanu zwierząt lub ochrony środowiska, wykraczających poza wymogi regulacyjne. Jednak ze względu na procesy rynkowe często nie otrzymują za swoje wysiłki wynagrodzenia pokrywającego koszty.

Widzimy już w łańcuchu żywnościowym coraz więcej przedsiębiorstw oferujących zrównoważone produkty lub usługi, albo podejmujących dodatkowe wysiłki aby w inny sposób sprostać wymaganiom społeczeństwa.

Szczególną uwagę należy zwrócić na ciągłość działalności gospodarczej i możliwości przejęcia przedsiębiorstwa przez młodych ludzi. Przystawienie się na rolnictwo obiegu zamkniętego wymaga, bardziej niż kiedykolwiek, przyjęcia długoterminowej perspektywy. Młodzi przedsiębiorcy, którzy są innowacyjni i którzy odegrają kluczową rolę w realizacji podejścia cyrkularnego, powinni uzyskiwać pewne dochody, dysponując wystarczającą przestrzenią w swojej działalności gospodarczej by móc inwestować w nowe procesy. Przedsiębiorcy muszą być w stanie łatwiej organizować się w istniejących lub nowych partnerstwach albo łączyć siły z uczestnikami rynku, którzy działają na podstawie odpowiednich kontraktów i umów prawa prywatnego.

Przejdzie od najniższego możliwego poziomu kosztów do najniższego możliwego poziomu wykorzystania surowców będzie wymagało od banków innego spojrzenia na ich rolę jako podmiotów finansujących. Ich rola jako kredytodawców musi płynnie wpisywać się w tę nową sytuację, aby wspierać rolnictwo funkcjonujące w obiegu zamkniętym.

Rolnicy i plantatorzy nie będą w stanie sami zrealizować nowych modeli dochodów, ani też nie są tu jedynymi interesariuszami. To od całego łańcucha dostaw, rządu i konsumentów zależy, czy będzie to możliwe. Rząd wysłał ostatnio list do Izby Reprezentantów² w sprawie działań niezbędnych do realizacji nowych modeli dochodów. Nowa Wspólna Polityka Rolna (WPR) może być również potężnym instrumentem wzmacniającym i przyspieszającym zamierzone zmiany w Holandii. Wkład rządu w negocjacje w sprawie nowej WPR skupia się na wynagradzaniu działań na rzecz dobra publicznego, w tym dbałości o przyrodę i zarządzania zasobami naturalnymi. Jest to zgodne z jego aspiracjami dotyczącymi rolnictwa obiegu zamkniętego.

3.3 Właściwe docenianie żywności

Konsumenti mają również do odegrania rolę w rolnictwie obiegu zamkniętego. Ważne jest, aby wiedzieli, że produkcja żywności ma istotny wpływ na środowisko, w którym żyjemy. Wymaga to zmiany sposobu myślenia, ponieważ jak dotąd większość konsumentów nadal wybiera niskie ceny i większą wygodę, a jednocześnie wiele osób zwiększa wymagania wobec swojego otoczenia oraz rolników i plantatorów, którzy w nim pracują.

Opublikowanie wspólnego programu prac Grupy Zadaniowej ds. Gospodarki Obiegu Zamkniętego w zakresie Żywności stanowi ważny krok w walce z marnotrawstwem żywności. Dążenie do drastycznego zmniejszenia ilości marnotrawionej żywności w Holandii jest godne urzeczywistnienia. Zbyt często jeszcze „krzywe” owoce i warzywa są odrzucane przez supermarkety, mimo że nie ma wątpliwości co do ich wartości odżywczej. Powinniśmy położyć kres marnotrawstwu żywności w branży gastronomicznej i wśród konsumentów. Trzeba też ograniczyć straty przy produkcji żywności, a pozostałości z produkcji wykorzystywać jako paszę dla zwierząt.

Mimo że większość ludzi będzie nadal kupować żywność w supermarketach, wciąż można poprawić widoczność rolników i plantatorów w pobliżu danego miasta lub miejscowości. Zakupy bezpośrednio u rolników i plantatorów, na rynkach regionalnych i w gospodarstwach miejskich, mogą zbliżyć do siebie producentów i konsumentów oraz pomóc ludziom bardziej cenić żywność i pracę rolnika. Szeroki zakres inicjatyw w tej dziedzinie zasługuje na wsparcie i współpracę ze strony władz.

Jednocześnie w Holandii istnieje trend w kierunku produkcji ekologicznej i lokalnej.

² Druk parlamentarny 28625 Nr 257.

Rośnie uznanie dla lokalnych produktów i typowo holenderskiej żywności. Jest to bardzo pożądana zmiana. Jednakże, drobni producenci, którzy często pracują na rzecz zrównoważonego rozwoju i dobrostanu zwierząt i którzy są blisko swoich klientów, napotykają na przeszkody. Na przykład, regularnie borykają się z przepisami, które powstały z myślą o systemach produkcji na dużą skalę. Często uniemożliwia im to pokrycie kosztów i/lub obciążeń administracyjnych związanych z tymi przepisami. Aby usunąć te przeszkody, rząd opracuje odpowiednie przepisy prawne i regulacje, które dadzą większą swobodę w wytwarzaniu produktów na małą skalę, lokalnie. Podstawową zasadą jest uwzględnienie szczególnych okoliczności w procesie produkcji bez uszczerbku dla bezpieczeństwa żywności.

Poprzez swoją politykę żywnościową rząd zobowiązuje się do zwiększenia zrównoważonej produkcji i konsumpcji żywności. Na przykład w piśmie do parlamentu³ w tej sprawie wymieniono konkretne inicjatywy, które mają sprawić, by wybór produktów zdrowych i wytwarzanych w sposób zrównoważony stał się wyborem łatwym dla konsumentów, a także zbliżyć do siebie rolników i konsumentów.

Konsumentom mają również do odegrania rolę w rolnictwie obiegu zamkniętego. Ważne jest, aby wiedzieli, że produkcja żywności ma istotny wpływ na środowisko, w którym żyjemy.

³ Druk parlamentarny 31 532 Nr 193.

3.4 Innowacyjny uczestnik globalnego rynku

Wymiar międzynarodowy odgrywa istotną rolę w rozwoju rolnictwa obiegu zamkniętego. Rynki mają charakter międzynarodowy, a systemy cyrkularne mogą wykraczać również poza granice państwowe.

W odniesieniu do przywozu surowców z zagranicy producenci, konsumenci i organizacje społeczne opracowały już kryteria zrównoważonego rozwoju dla najbardziej wrażliwych produktów. W niektórych przypadkach przemysł holenderski zawarł porozumienia, w których stwierdza się, że będzie korzystał wyłącznie z takich certyfikowanych, zrównoważonych produktów wytwarzanych w systemach o obiegu zamkniętym. Dzięki silnej pozycji Holandii w tych łańcuchach dostaw możemy wywierać wpływ na zrównoważony rozwój upraw w innych częściach świata, a tym samym wpływać korzystnie na realizację międzynarodowych celów w zakresie ochrony środowiska i ochrony przyrody oraz różnorodności biologicznej. Jednocześnie kontynuujemy nasze wysiłki na rzecz przetwarzania odpadów związanych z tym importem w systemie obiegu zamkniętego. Pod tym względem surowce nie różnią się od produktów końcowych, które są importowane do naszego kraju i konsumowane w dużych ilościach.

Holandia często odgrywa rolę lidera w UE. W związku z tym rząd będzie również aktywnie uczestniczył w pracach nad zmianami w prawodawstwie europejskim, które wspierają realizację tej wizji, takich jak przegląd Wspólnej Polityki Rolnej (WPR). Inne przykłady to bardziej zrównoważone stosowanie pestycydów oraz wytyczne dotyczące nieuczciwych praktyk handlowych w relacjach między firmami w łańcuchu żywnościowym. Wyraźne przesunięcie w Holandii w kierunku rolnictwa w obiegu zamkniętym spowoduje wzrost zainteresowania taką strategią ze strony innych państw członkowskich.

Przejsie na rolnictwo w obiegu zamkniętym będzie wymagało i stymulowało wiele innowacji. Da to impuls do innowacji w holenderskim rolnictwie, co z kolei będzie korzystne dla naszej pozycji na rynku światowym. W Holandii istnieje ścisła współpraca pomiędzy badaniami naukowymi i badaniami zastosowań a pozytywnymi doświadczeniami w stosowaniu nowej wiedzy w przedsiębiorstwach. Oznacza to, że innowacje szybko trafiają na rynek, zarówno w Holandii, jak i za granicą. Współpraca pomiędzy podmiotami publicznymi i prywatnymi jest w dużym stopniu kształtowana w ramach holenderskiej polityki Top Sectors.

Osoby, które będą realizowały transformację w kierunku rolnictwa w obiegu zamkniętym - rolnicy, plantatorzy i inni specjaliści z branży rolniczej - już teraz aktywnie pracują w rolnictwie lub są albo w najbliższym czasie będą szkoleni. W przypadku tej ostatniej grupy ważną rolę odgrywać będzie edukacja. Ministerstwo Rolnictwa, Środowiska Naturalnego i Jakości Żywności dostosuje swoje działania w zakresie innowacji, szkoleń i rozpowszechniania wiedzy do procesu transformacji w kierunku rolnictwa funkcjonującego w obiegu zamkniętym.

Celem rządu holenderskiego jest wykorzystanie mocnych stron Holandii do wyeliminowania głodu na świecie w ciągu jednego pokolenia i stworzenie zdrowej podstawy do wykarmienia dziesięciu miliardów ludzi w sposób zrównoważony do 2050 roku. Nacisk położony jest na wspieranie ludzi narażonych na niedożywienie, na wzmocnienie perspektyw ekonomicznych dla rolników i przedsiębiorców wiejskich oraz na uczynienie systemów żywnościowych bardziej zrównoważonymi.

Rolnictwo w obiegu zamkniętym będzie ważną strategią umożliwiającą osiągnięcie tego celu. Setki milionów drobnych rolników stoi w obliczu niskiej wydajności i niewystarczających możliwości rynkowych. Uodpornienie rolnictwa na warunki klimatyczne jest niezbędne dla wielu krajów rozwijających się. Lokalne systemy produkcji w największym stopniu wykorzystują ograniczone dostępne zasoby, przy czym cykle obiegu substancji mogą być rzeczywiście bardzo wydajne, ale również tak rozległe, że wydajność produkcji jest zbyt niska, aby można było prowadzić rentowną działalność gospodarczą. Wyzwanie polega na zintensyfikowaniu tych cykli w sposób zrównoważony, zamiast stosowania linearnych systemów produkcji przemysłowej ze zbyt dużą ilością dóbr pomocniczych i wykorzystywaniem gruntów kosztem przyrody. Wiedza, którą Holandia zdobywa w rolnictwie obiegu zamkniętego, może pomóc krajom rozwijającym się w ulepszeniu rolnictwa i hodowli zwierząt. Ponadto Holandia może swoją fachową wiedzą i innowacjami pomóc w rozwiązywaniu konkretnych problemów, takich jak zasolenie, susza i erozja.

Wymiar międzynarodowy odgrywa istotną rolę w rozwoju rolnictwa obiegu zamkniętego. Rynki mają charakter międzynarodowy, a systemy cyrkularne mogą wykraczać również poza granice państwowe.

4. OD WIZJI DO REALIZACJI

Wizja nakreślona w niniejszym dokumencie jest wynikiem rozmów z wieloma zainteresowanymi stronami. Rolnictwo obiegu zamkniętego było również głównym tematem „platformy klimatycznej” (Klimaattafel) na temat rolnictwa i użytkowania gruntów. Na podstawie tych rozmów rząd jest przekonany, że w sektorze i w całym społeczeństwie istnieją solidne podstawy dla rolnictwa funkcjonującego w obiegu zamkniętym.

Rząd polega na zdolności społeczeństwa do przestawienia się na rolnictwo w obiegu zamkniętym. Zachęca wszystkich przedstawicieli świata biznesu, organizacji społeczeństwa obywatelskiego oraz inne rządy do zaangażowania się, wnoszenia pomysłów i podejmowania inicjatyw.

Rząd holenderski również ma do odegrania pewną rolę. Będzie on stał u boku rolników, plantatorów i rybaków. Będzie działał proaktywnie a w razie potrzeby będzie stwarzać warunki do działania. Przejmie inicjatywę, gdy zajdzie taka potrzeba, ale w wielu sytuacjach poszczególni zainteresowani będą musieli to zrobić sami. Jeżeli transformacja ulegnie stagnacji lub będzie postępować zbyt wolno, rząd zastosuje przepisy ustawowe i regulacje zgodnie z zasadami odpowiedzialności publicznej.

W najbliższych latach ważne będzie skoncentrowanie działań rządu, przedsiębiorców i organizacji społeczeństwa obywatelskiego na wymiernych celach i rezultatach. Na tej podstawie przedsiębiorcy mogą inwestować w zrównoważone modele dochodów i mogą tworzyć koalicje, dzięki którym do 2030 r. Holandia stanie się liderem w dziedzinie rolnictwa obiegu zamkniętego. Pierwszym krokiem jest zawarcie przez rząd i interesariuszy społecznych w połowie 2019 r. porozumień, co do wyników, jakie należy osiągnąć w nadchodzących latach, jak będą one mierzone i jakiego wysiłku będzie to wymagać od każdej ze stron. W przypadku niektórych zadań, porozumienia na poziomie sektorowym zapewnią odpowiednią skalę. Rząd, tak jak to uczynił przy opracowywaniu tej wizji, ponownie będzie aktywnie współpracował z interesariuszami w celu wspólnego skonkretyzowania celów i wypracowania porozumienia co do sposobów ich osiągnięcia.

Rząd polega na zdolności społeczeństwa do dokonania transformacji w kierunku rolnictwa funkcjonującego w obiegu zamkniętym.

Większość porozumień będzie opierać się na wielu już istniejących inicjatywach. Końcowy plan na pewno nie będzie jednym, całościowym dokumentem, obejmującym wszystkie tematy i dziedziny. Intencją jest zawarcie porozumień uzupełniających istniejące plany zrównoważonego rozwoju i wcześniej zawarte porozumienia, takie jak sektorowe i regionalne programy wdrażania i plany działania. Prowadząc te działania, będziemy musieli wziąć pod uwagę różnorodność producentów: od pionierów do tych, którzy nie są w stanie lub nie chcą dokonać pożądaných zmian, od istniejących przedsiębiorstw do nowych i od młodych do starych.

Udoskonalone przepisy prawa i regulacje, wiedza i innowacje oraz instrumenty finansowe będą oceniane w odniesieniu do uzgodnionych celów i pod kątem spójności, a w razie potrzeby będą odpowiednio korygowane. Obecnie przepisy często utrudniają wprowadzanie innowacji. Celem musi być zarządzanie zgodne z celami i oferowanie jak największej swobody w zakresie sposobu ich osiągnięcia.

Rząd zachęca wszystkich przedstawicieli świata biznesu, organizacji społeczeństwa obywatelskiego oraz inne rządy do zaangażowania się, wnoszenia pomysłów i podejmowania inicjatyw.

4.1 Wizja jako punkt odniesienia

Niniejsza wizja nie jest planem, ale nie oznacza też braku zobowiązań. Ma ona zastosowanie do polityki rządu krajowego, a rząd chce, aby funkcjonowała jako punkt odniesienia, który pomoże również innym decydentom w dokonywaniu własnych wyborów.

Podsumowując, na podstawie jakich czynników można ocenić intencje, plany, propozycje i tym podobne?

1. Czy pomagają one w domykaniu cykli, zmniejszaniu emisji i ograniczaniu marnotrawstwa biomasy w całym systemie żywnościowym?
2. W odniesieniu do rybołówstwa, czy przyczyniają się one do zrównoważonego zarządzania zasobami rybnymi bez szkody dla środowiska naturalnego?
3. Czy wzmacniają pozycję społeczno-gospodarczą rolnika w łańcuchu dostaw?
4. Czy przyczyniają się do realizacji zadań klimatycznych dla rolnictwa i użytkowania gruntów?
5. Czy zwiększają atrakcyjność i żywotność terenów wiejskich oraz przyczyniają się do rozwoju gospodarki regionalnej?
6. Czy przynoszą one korzyści ekosystemom (wodzie, glebie, powietrzu), różnorodności biologicznej i walorom przyrodniczym krajobrazu rolniczego?
7. Czy uwzględniono dobrostan zwierząt?
8. Czy przyczyniają się one do uznania wartości żywności i wzmocnienia relacji między rolnikami a obywatelami - konsumentami?
9. Czy wzmacniają one pozycję Holandii jako twórcy i eksportera zintegrowanych rozwiązań dla inteligentnych klimatycznie i zrównoważonych ekologicznie systemów żywnościowych?

Poza powyższymi kryteriami oceny, bezpieczeństwo i jakość żywności są zawsze traktowane jako warunki wyjściowe.

4.2 Zaufanie, rozliczalność i szacunek

Klucz do sukcesu leży w tworzeniu powiązań między wszystkimi stronami, które odgrywają swoje role w transformacji w kierunku rolnictwa obiegu zamkniętego. Rząd z pewnością nie jest jedyną stroną, która zadecyduje o wyniku. Powiązania te powstaną, jeśli my, powodowani wzajemnym zaufaniem i szacunkiem, sami weźmiemy na siebie odpowiedzialność za nasze działania. Musimy stworzyć przestrzeń dla ambicji i atutów rolników, plantatorów, rybaków i ich organizacji, dla innych uczestników rynku oraz dla studentów, wykładowców i naukowców. Dzięki temu przyszłość może być kształtowana i wspierana przez społeczeństwo jako całość.

Klucz do sukcesu leży w tworzeniu powiązań między wszystkimi stronami, które odgrywają rolę w transformacji w kierunku rolnictwa obiegu zamkniętego.

Publikacja Ministerstwa Rolnictwa, Środowiska Naturalnego i Jakości Żywności Holandii

PO Box 20401, 2500 EK The Hague

T +31 70 379 89 11

Wrzesień 2018 r.